

แบบเรื่องมรณสักขี: การสละชีพเพื่อศาสนาในเรื่องเล่าศาสนบุคคล
ในคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกในนิตยสารอุดมศานต์

Tale Types of Martyrdom: Religious Sacrifices in Catholic
Hagiographies in Udomsarn Magazine

อติวิทย์ เชื้อยงคิ้ว / Atiwit Siengkiw¹

ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์ / Panupong Udomsilp¹

Received: Feb. 2, 2022 Revised: May 4, 2022 Accepted: Jun. 27, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แบบเรื่องของเรื่องเล่าศาสนบุคคลที่สละชีพเป็นมรณสักขีในคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกที่เผยแพร่ในนิตยสารอุดมศานต์ โดยประยุกต์แนวคิดการจำแนกแบบเรื่องนิทานพื้นบ้านของ Aarne and Thompson (1973) เป็นแนวทางในการจำแนกแบบเรื่องมรณสักขี รวบรวมข้อมูลจากนิตยสารอุดมศานต์ฉบับมกราคม พ.ศ. 2553 ถึง ธันวาคม พ.ศ. 2564 รวม 32 สำนวน ผลการศึกษาพบว่าแบบเรื่องมรณสักขีปรากฏเหตุการณ์สำคัญ 4 เหตุการณ์ ได้แก่ 1. ซาติกำเนิดของนักบุญ ซึ่งเป็นเหตุการณ์พื้นฐานของทุกสำนวน 2. การยอมรับนับถือคริสต์ศาสนาและการปฏิญาณตนเป็นนักบวช ประกอบด้วยพฤติกรรมย่อย 2 พฤติกรรม คือ การได้พบพระเยซูเจ้า และการยอมรับนับถือคริสต์ศาสนาในฐานะฆราวาสและการปฏิญาณตนเป็นนักบวช 3. การประกาศศาสนา ประกอบด้วยพฤติกรรมย่อย 1 พฤติกรรม คือ การเดินทางประกาศศาสนายังต่างเมือง และ 4. ความขัดแย้งกับ

¹สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

¹Department of Thai language, Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University

คนนอกศาสนาและการสละชีพ ประกอบด้วยพฤติกรรมย่อย 4 พฤติกรรม คือ ความขัดแย้งเกี่ยวกับความเชื่อและการเผยแพร่ศาสนา ความขัดแย้งกับครอบครัว นอกศาสนาและการแต่งงาน การเบียดเบียนและการลงโทษ และการให้อภัยแก่ผู้เบียดเบียน เมื่อพิจารณาการปรากฏของลำดับเหตุการณ์และพฤติกรรมสำคัญ ทำให้สามารถจำแนกได้เป็น 3 แบบเรื่อง ได้แก่ แบบเรื่องที่ 1 มรณสักขีทั่วไป พบ 17 สำนวน แบบเรื่องที่ 2 พรหมจารี พบ 9 สำนวน พฤติกรรมอันเป็นลักษณะเด่น ได้แก่ ความขัดแย้งกับครอบครัวนอกศาสนาและการแต่งงาน แบบเรื่องที่ 3 อัครสาวก พบ 7 สำนวน พฤติกรรมอันเป็นลักษณะเด่น ประกอบด้วย การได้พบพระเยซูเจ้า และการเดินทางประกาศศาสนาไปยังต่างเมือง โดยพฤติกรรม ซึ่งเป็นลักษณะร่วมของทุกแบบเรื่อง ได้แก่ พฤติกรรมการเบียดเบียนและการลงโทษ เรื่องเล่ามรณสักขีถือเป็นลักษณะเด่นของเรื่องเล่าในคริสต์ศาสนา และเป็นต้นกำเนิดของงานเขียนประเภท “ชีวประวัตินักบุญ” ซึ่งได้รับการสืบทอดเป็นแนวทางในการเขียนประวัติบุคคลสำคัญในคริสต์ศาสนามาจนถึงปัจจุบัน เมื่อพิจารณาในแง่แนวคิดพบว่าแบบเรื่องทั้ง 3 แบบสะท้อนให้เห็นแนวคิดสำคัญ 2 ประการ คือ แนวคิดเรื่องความสุขแท้จริงของชีวิตคริสตชน และความเชื่อในเรื่องบำเหน็จความชอบในพระอาณาจักรสวรรค์

คำสำคัญ : แบบเรื่องมรณสักขี เรื่องเล่าศาสนบุคคล คริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก
นิตยสารอุตมซานต์

Abstract

This is a qualitative research paper. The goal is to examine the Tale types of the Martyrdom in Catholic narratives published in Udomsarn Magazine. The researcher used Aarne and Thompson's (1973) folk tale classification concept as a guideline for martyrdom classification. Data was collected from 32 expressions published in Udomsarn Magazine from January 2010 to December 2021. The results show that the martyrdom model described 4 major events:

1. The birth of a saint, which is the basis of all expressions, 2. Christian acceptance and ordination entailing two behaviors which are meeting Jesus and accepting Christianity as a lay person and religious profession, 3. Evangelism consisting of one sub-behavior which is traveling to different cities to preach religion, and 4. Conflicts with pagans and martyrdom consisted of four sub-behaviors which are disagreement over religious beliefs and propagation, marriage and conflicts with pagan families, persecution and punishment, and forgiveness for persecutors. When considering the occurrence of important events and behaviors, they can be classified into 3 types: 1) Common martyrdom is found in 17 expressions. 2) Virginity is found in 9 expressions. The distinctive behaviors are conflicts with pagan families and marriages. Finally, 3) The tale of apostles is found in 7 expressions. Their distinctive behaviors consist of meeting Jesus and traveling to different cities to preach. Common behaviors found in all subjects are persecution and punishment. Martyrdom is a distinctive feature of Catholic narratives and the origin of hagiography which has been passed as a guideline for writing the history of important religious figures until the present. In terms of concepts, it is found that the three tale types reflect two key concepts which are the idea of the true happiness of the Christian life and the belief in gratification in the Kingdom of Heaven.

Keywords : Tale type of Martyrdom, Hagiography, Roman Catholic, Udomsarn Magazine

บทนำ

นักบุญ (Saint) เป็นศาสนบุคคลที่ได้รับการยกย่องจากพระศาสนจักรคาทอลิกให้เป็น “ผู้ศักดิ์สิทธิ์” เนื่องจากท่านเป็นผู้ที่ปฏิบัติตนด้วยความศรัทธา ความเชื่อที่บริสุทธิ์ และศักดิ์สิทธิ์ตามแบบอย่างพระเยซูเจ้าในลักษณะที่แตกต่างกัน เมื่อเสียชีวิตท่านเหล่านั้นจึงได้รับบำเหน็จรางวัลและสถิตอยู่เฉพาะพระพักตร์ของพระเจ้าในสวรรค์ สายป่าน ปุริวรรณชนะ (2555, น.50) กล่าวว่านักบุญในศาสนาคริสต์ถือเป็นวีรบุรุษทางศาสนาที่มีคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการ ประการแรก คือ การพลีชีพเพื่อศาสนา ซึ่งการพลีชีพนี้อาจเกิดเหตุการณ์อัศจรรย์ต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงความศักดิ์สิทธิ์อันมาจากความศรัทธาอย่างแรงกล้าในคริสต์ศาสนา ประการต่อมา คือ ได้รับการประจักษ์จากองค์พระผู้เป็นเจ้าและปาฏิหาริย์ในการทำกรกุศล เช่น การรักษาโรคที่รักษาไม่หายให้หายขาดด้วยการทำอัศจรรย์ ซึ่งถือเป็นการแสดงออกถึงความรักต่อเพื่อนมนุษย์และประการสุดท้าย คือ การดลบันดาลให้เกิดเหตุการณ์เหนือธรรมชาติ เช่น บันดาลให้เกิดพายุฝน การมองเห็นนรก สวรรค์ ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้มักจะเป็นไปเช่นเดียวกับเหตุการณ์ที่พระเยซูทรงกระทำ

จะเห็นว่าลักษณะสำคัญของนักบุญดังกล่าวมานี้ “การพลีชีพเพื่อศาสนา” เป็นลักษณะสำคัญประการแรกและเป็นสิ่งที่เสียสละมากที่สุด ดังนั้นพระศาสนจักรคาทอลิกจึงให้การยกย่องผู้สละชีพเพื่อศาสนาเป็น “มรณสักขี” (Martyr) ในฐานะ “เป็นคนดีอย่างสมบูรณ์ ดังที่พระบิดาเจ้าสวรรค์ของท่าน ทรงความดีอย่างสมบูรณ์” (มธ 5: 48) (คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตศาสนธรรม แผนกพระคัมภีร์, 2014, น.1926) และเป็นต้นกำเนิดของธรรมเนียมการนับถือนักบุญในคริสต์ศาสนา (The Editors of Encyclopaedia Britannica, 2019)

รูปแบบชีวิตของนักบุญเหล่านี้ถือเป็น “ต้นแบบ” ความเสียสละและชี้ให้เห็นการปฏิบัติตนตามหลักคำสอนทางศาสนาอย่างเป็นรูปธรรม และโดดเด่นด้วยความอัศจรรย์อันเกิดจากพระพรศักดิ์สิทธิ์ของพระผู้เป็นเจ้า เรื่องเล่าเหล่านี้จึงมีบทบาทความสำคัญในการสร้างเสริมการปฏิบัติตนตามหลักศาสนา ด้วยเนื้อหาอันน่าอัศจรรย์นี้ เรื่องเล่าเกี่ยวกับชีวิตของนักบุญจึงได้รับความนิยมอย่างมาก

จากคริสตชนและเกิดเป็นงานเขียนเฉพาะประเภทเรียกว่า “ชีวประวัตินักบุญ” (Hagiographies) (ราชบัณฑิตยสภา, 2561, น.235)

นิตยสารอุตุมศานต์เป็นสื่ออีกประเภทหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญกับเรื่องเล่าชีวประวัตินักบุญ โดยมีการตีพิมพ์เรื่องเล่าชีวประวัตินักบุญทั้งในรูปแบบรูปเล่มและนิตยสารออนไลน์อย่างต่อเนื่องในคอลัมน์ “กว่าจะเป็นนักบุญ” ด้วยเหตุที่นิตยสารอุตุมศานต์เป็นสิ่งพิมพ์เฉพาะด้านคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก กำกับดูแลโดยสภาประมุขบาทหลวงโรมันคาทอลิกแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานสูงสุดในการกำกับดูแลพระศาสนจักรคาทอลิกในประเทศไทย นิตยสารอุตุมศานต์จึงเป็นเสมือน “ตัวแทน” ในการสื่อสารอุตุมศานต์และแนวคิดทางศาสนาของพระศาสนจักรไปยังคริสตชนผ่านเรื่องเล่าชีวประวัตินักบุญองค์ต่าง ๆ จึงอาจกล่าวได้ว่าเรื่องเล่านักบุญที่ตีพิมพ์และเผยแพร่โดยนิตยสารฉบับนี้มีใช่เป็นเพียงเรื่องเล่าธรรมดา แต่เป็นเรื่องเล่าที่มีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตและมีความสัมพันธ์กับระบบความเชื่อของคริสตชนไทย

การศึกษาแบบเรื่องเป็นวิธีวิทยาที่นักคติชนวิทยานิยมนำมาศึกษาตำนานและเรื่องเล่า เพื่อจัดกลุ่มและวิเคราะห์ลักษณะเด่นรวมถึงการแพร่กระจายตัวอย่างงานวิจัยในด้านนี้ ได้แก่ การศึกษาของ วัชรภรณ์ ดิษฐปาน (2545) เรื่อง แบบเรื่องนิทานสังข์ทอง : ความแพร่หลายและการแตกเรื่อง ได้นำแนวคิดการจำแนกแบบเรื่องของทอมป์สันมาประยุกต์เพื่อจำแนกแบบเรื่องนิทานสังข์ทอง ซึ่งเป็นกลุ่มเรื่องเล่าประเภทนิทานพื้นบ้านของกลุ่มชนชาติไทหรือการศึกษาของ ปฐม หงษ์สุวรรณ (2542) เรื่อง การวิเคราะห์ตำนานสุริยคราสและจันทรคราสของชนชาติไท ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดการจำแนกแบบเรื่องมาเป็นส่วนหนึ่งในการวิเคราะห์ข้อมูลตำนานท้องถิ่นในฐานะเรื่องเล่าทางคติชนวิทยา นอกจากนี้ยังมีการศึกษาของ ขวัญแก้ว งามโสภณ (2561) เรื่อง เรื่องเล่าในรายการวิทยุเดอะซ็อก : ในฐานะนิทานผีในวัฒนธรรมประชานิยม ซึ่งได้นำวิธีการจำแนกแบบเรื่องมาวิเคราะห์แบบเรื่องของเรื่องเล่าในรายการวิทยุเดอะซ็อก ในฐานะเรื่องเล่าสมัยใหม่

ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการศึกษาแบบเรื่องเป็นวิธีการหนึ่งในการวิเคราะห์และทำความเข้าใจเรื่องเล่ามรณสักขีในคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องเล่าศาสนบุคคลในฐานะเรื่องเล่าทางคติชนวิทยาที่เผยแพร่ผ่านนิตยสารอุดมศานต์นั้นว่าจะปรากฏแบบเรื่องมรณสักขีในลักษณะใดบ้าง และสอดคล้องสัมพันธ์ต่อระบบความเชื่อของคริสตชนอย่างไร อันจะนำไปสู่การทำความเข้าใจมุมมอง แนวคิด และวิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มคริสตชนในฐานะกลุ่มชนที่มีความสำคัญกับการพัฒนาประเทศตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์แบบเรื่องของเรื่องเล่าศาสนบุคคลที่สละชีพเป็นมรณสักขีในคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกที่เผยแพร่ในนิตยสารอุดมศานต์

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและแนวคิดทางคติชนวิทยา เพื่อศึกษาเรื่องเล่าศาสนบุคคลในฐานะวรรณกรรมของกลุ่มผู้นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกในสังคมไทย แบ่งวิธีการดำเนินการวิจัยออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดการจำแนกแบบเรื่องของ Aarne and Thompson (1973) เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการจำแนกแบบเรื่องของเรื่องเล่าศาสนบุคคลในคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก

2. ศึกษางานวิจัยที่ใช้การจำแนกแบบเรื่องเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์กลุ่มข้อมูลประเภทเรื่องเล่าในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสังเคราะห์และนำผลการศึกษามาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์แบบเรื่องของเรื่องเล่าศาสนบุคคลในคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก

3. รวบรวมข้อมูลเรื่องเล่าศาสนบุคคลเฉพาะผู้ที่ได้รับยกย่องเป็นนักบุญในนิตยสารอุดมศานต์ที่เผยแพร่ผ่านเว็บไซต์อุดมศานต์ ตั้งแต่ฉบับเดือนมกราคม พ.ศ. 2553 ถึงฉบับเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2564 พบนักบุญมรณสักขีจำนวน 31 องค์ และพบเรื่องเล่ารวม 32 จำนวน

4. วิเคราะห์แบบเรื่องของเรื่องเล่าศาสนบุคคลที่สละชีพเป็นมรณสักขี
ในคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกในนิตยสารอุดมศาสนา

5. สรุป อภิปรายผล และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนา
วิเคราะห์ (Descriptive)

ผลการวิจัย

มรณสักขี (Martyr) หมายถึง การเสียสละชีวิตเพื่อยืนยันความเชื่อทาง
ศาสนา อาจเกิดจากการต้องเผยแผ่คริสต์ธรรมท่ามกลางความขัดแย้งทาง
ศาสนา หรือเกิดจากการเบียดเบียนศาสนาจากผู้มีอำนาจ โดยเนื้อเรื่องจะเน้น
ให้ความสำคัญกับการลงโทษ การทรมาน และการยอมสละชีวิตของตน เพื่อรับ
ความทรมานตามแบบอย่างของพระเยซูคริสตเจ้า ซึ่งเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับ
มรณสักขีนี้ถือเป็นลักษณะเด่นของเรื่องในศาสนาคริสต์และเป็นต้นกำเนิดของ
งานวรรณกรรมประเภท “ชีวประวัตินักบุญ” (Hagiographies) (Delehaye, 1910)
จากการวิเคราะห์เรื่องเล่าของนักบุญมรณสักขี จำนวน 32 สำนวน ตามแนวคิด
การจำแนกแบบเรื่องนิทานพื้นบ้านของแอนดี อาร์น และสติธ ทอมป์สัน
สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การจำแนกเหตุการณ์และลำดับพฤติกรรม

ในการจำแนกแบบเรื่องผู้วิจัยพิจารณาจาก “เหตุการณ์หลัก” และ
การปรากฏ “พฤติกรรม” ในแต่ละเหตุการณ์ร่วมกับการพิจารณา “อนุภาค”
ซึ่งเป็นเหตุการณ์หรือพฤติกรรมที่โดดเด่นเป็นที่น่าจดจำของเรื่องเล่านั้น ๆ
พบว่าเรื่องเล่ามรณสักขีปรากฏพฤติกรรมหลัก 4 เหตุการณ์ตามลำดับ ดังนี้

เหตุการณ์ที่ 1 ชาติกำเนิดของนักบุญ กล่าวถึง ชาติกำเนิด
สถานภาพทางครอบครัว ถิ่นกำเนิดของนักบุญ รวมทั้งเหตุการณ์ก่อนที่将会ได้พบ
พระเยซูเจ้าหรือยอมรับนับถือศาสนาคริสต์ ถือเป็นเหตุการณ์พื้นฐานที่ปรากฏ
ในทุกสำนวน ประกอบด้วยพฤติกรรม ดังนี้

ก. ชาติกำเนิดของนักบุญ

เหตุการณ์ที่ 2 การยอมรับนับถือศาสนาและการปฏิญาณตน
เป็นนักบวช กล่าวถึง เหตุการณ์ที่นักบุญได้พบพระเยซูเจ้าหรือเกิดความศรัทธา

ในคริสต์ศาสนา การรับศีลบวชเป็นพระสงฆ์หรือปฏิญาณตนที่จะดำรงชีวิตตามข้อกำหนด 3 ประการ คือ การถือความบริสุทธิ์ การถือความยากจนและความนอบน้อมเชื่อฟัง ดำเนินชีวิตเลียนแบบพระเยซูเจ้า รวมทั้งภาวนาและใช้โทษบาปอย่างสมบูรณ์ รวมถึงการปฏิญาณตนเป็นนักรบขงหญิง และการนับถือคริสต์ศาสนารฐานะฆราวาส ประกอบด้วยพฤติกรรม ดังนี้

ข. การได้พบพระเยซูเจ้า

ค. การยอมรับนับถือคริสต์ศาสนาในฐานะฆราวาสและการปฏิญาณตนเป็นนักรบขง

ค1 คริสตชนฆราวาส

ค1.1 เจ้าชายหรือกษัตริย์

ค1.2 เจ้าหญิงหรือราชินี

ค1.3 ทหาร

ค1.4 สตรีพรหมจารี

ค2 การปฏิญาณตนเป็นนักรบขง

ค2.1 อัครสาวก

ค2.2 พระสงฆ์

ค2.3 สังฆานุกร

ค2.4 นักรบขงหญิง

เหตุการณ์ที่ 3 การประกาศศาสนา กล่าวถึง การเดินทางเพื่อประกาศศาสนาไปยังต่างเมืองในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก เช่น ตะวันออกกลาง ยุโรป เอเชีย หรือแอฟริกา ประกอบด้วยพฤติกรรม ดังนี้

ง. การเดินทางประกาศศาสนาไปยังต่างเมือง

ง1 ประกาศศาสนาในกรุงโรม

ง2 ประกาศศาสนาในกรุงเยรูซาเล็ม

ง3 ประกาศศาสนาในสเปน

ง4 ประกาศศาสนาในเปอร์เซีย

ง5 ประกาศศาสนาในอียิปต์

ง6 ประกาศศาสนาในกรีซ

ง7 ประกาศศาสนาในรัสเซีย

ง8 ประกาศศาสนาในดินแดนยุโรปเหนือ

เหตุการณ์ที่ 4 ความขัดแย้งกับคนนอกศาสนาและการสละชีพ
กล่าวถึง ความขัดแย้งของคริสตชนกับคนนอกศาสนา เช่น ครอบครัวซึ่งนับถือ
ศาสนาอื่น เจ้าเมือง ข้าหลวง หรือกษัตริย์ของอาณาจักรหรือเมืองนั้น ๆ รวมถึง
การบังคับ ชู่เชื้อ และถูกทรมานด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อให้ละทิ้งความศรัทธาและ
ความเชื่อในศาสนาคริสต์ ท่านเหล่านั้นปฏิเสธและยอมสละชีพของตน เพื่อยืนยัน
ความเชื่อและความศรัทธาในพระเยซูเจ้า รวมถึงการให้อภัยแก่ผู้เบียดเบียนศาสนา
ประกอบด้วยพฤติกรรม ดังนี้

จ. ความขัดแย้งเกี่ยวกับความเชื่อและการเผยแพร่ศาสนา

จ1 ถูกกลั่นแกล้งหรือใส่ร้ายจากคนต่างศาสนา

จ2 ถูกต่อต้านหรือจับกุมจากผู้มีอำนาจทางการเมือง

ในฐานะเป็นคริสตชน

จ3 ถูกบังคับให้เลิกนับถือศาสนาคริสต์หรือบังคับให้

ทำผิดหลักการทางศาสนา

ฉ. ความขัดแย้งกับครอบครัวนอกศาสนาและการแต่งงาน

ฉ1 ถูกครอบครัวบังคับให้ละทิ้งความเชื่อหรือทำร้ายร่างกาย

ฉ2 ถูกบังคับหรือข่มขู่ให้แต่งงานกับคนนอกศาสนา

ช. การเบียดเบียนและการลงโทษ

ช1 ถูกจับกุมหรือจำคุก

ช2 การถูกลงโทษด้วยการใช้กำลัง

ช2.1 ถูกทุบตีหรือทำร้ายร่างกาย

ช2.2 ถูกโยนจากหอคอยสูง

ช2.3 ถูกลากร่างไปตามถนน

ช2.4 ถูกขว้างปาด้วยก้อนหิน

ช2.5 ถูกโยนลงแม่น้ำ

- ข3 ถูกตริ๊งกางเขน
 - ข4 การถูกลงโทษด้วยของมีคม
 - ข4.1 ถูกตัดมือและเท้า
 - ข4.2 ใช้กรรไกรตัดเต้านม
 - ข4.3 ให้นำอนบนเศษภาชนะแหลมคม
 - ข4.4 ถูกแทงด้วยของแหลมหรือของมีคม
 - ข4.5 ถูกตอกเล็บมือและเท้า
 - ข4.6 ถูกตัดศีรษะ
 - ข5 ถูกลงโทษด้วยความร้อน
 - ข5.1 ถูกย่างสดบนกองไฟหรือตะแกรงเหล็ก
 - ข5.2 โยนเข้ากองไฟหรือจุดไฟเผาทั้งเป็น
 - ข5.3 รมด้วยไอน้ำเดือด
 - ข5.4 โยนใส่กระทะน้ำมันเดือด
 - ข6 ถูกเนรเทศออกนอกประเทศ
 - ข7 ถูกบังคับให้อดอาหาร
 - ข8 ให้อินเปลือยในที่สาธารณะ
 - ข9 ถูกโยนให้สัตว์ร้ายกิน
 - ข10 ถูกจับบูชายัญต่อเทพเจ้าต่างศาสนา
- ซ. การให้อภัยแก่ผู้เบียดเบียน

2. การจำแนกแบบเรื่องมรดกสักขี

ผู้วิจัยได้นำลำดับเหตุการณ์และพฤติกรรมข้างต้นมาพิจารณาเรื่องเล่าศาสนบุคคลในกลุ่มมรดกสักขี จำนวน 32 สำนวน พบว่า เรื่องเล่าทั้งหมดมีลักษณะการปรากฏร่วมของเหตุการณ์ที่ 4 ความขัดแย้งกับคนนอกศาสนาและการสละชีพ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ตอนจบ สิ่งที่แตกต่างกัน คือ เหตุการณ์ช่วงต้นทำให้จำแนกแบบเรื่องย่อยได้เป็น 3 แบบเรื่อง ดังนี้

2.1 แบบเรื่องที่ 1 มรณสักขีทั่วไป

แบบเรื่องมรณสักขีทั่วไป กล่าวถึง พระสงฆ์ สังฆานุกร และคริสตชน
ฆราวาสหลากหลายอาชีพที่ยอมรับนับถือศาสนาคริสต์ในยุคที่ศาสนาคริสต์ยังไม่
เป็นที่ยอมรับ ดังนั้นการเป็นคริสตชนจึงถือเป็นความผิด แต่ท่านเหล่านี้ก็มีได้ละทิ้ง
ความเชื่อและพระศาสนจักร แต่ยอมสละชีพของตน เพื่อปกป้องพระศาสนจักร
จากการเบียดเบียนของคนนอกศาสนา แบบเรื่องมรณสักขีทั่วไปจะมีลำดับโครงสร้าง
เหตุการณ์สำคัญเริ่มจากกล่าวถึงพฤติกรรม ก. ชาติกำเนิดของนักบุญ ตามด้วย
พฤติกรรม ค. การยอมรับนับถือคริสต์ศาสนาในฐานะฆราวาสและการปฏิญาณตน
เป็นนักบวช และเหตุการณ์สุดท้ายกล่าวถึงพฤติกรรม จ. ความขัดแย้งเกี่ยวกับ
ความเชื่อและการเผยแผ่ศาสนา หรือ ฉ. ความขัดแย้งกับครอบครัวนอกศาสนา
และการแต่งงาน อย่างใดอย่างหนึ่ง และกล่าวถึงพฤติกรรม ช. การเบียดเบียน
และการลงโทษ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 โครงสร้างของแบบเรื่องที่ 1 มรณสักขีทั่วไป

เหตุการณ์ที่ 1	เหตุการณ์ที่ 2	เหตุการณ์ที่ 3	เหตุการณ์ที่ 4
ก. ชาติกำเนิดของ นักบุญ	ค. การยอมรับนับถือ คริสต์ศาสนาใน ฐานะฆราวาสและ การปฏิญาณตน เป็นนักบวช		จ. ความขัดแย้ง เกี่ยวกับความเชื่อ และการเผยแผ่ ศาสนา หรือ ฉ. ความขัดแย้งกับ ครอบครัวนอก ศาสนาและการ แต่งงาน ช. การเบียดเบียน และการลงโทษ

หมายเหตุ : เหตุการณ์ที่ 1 คือ ชาติกำเนิดของนักบุญ

เหตุการณ์ที่ 2 คือ การยอมรับนับถือคริสต์ศาสนาและการปฏิญาณตนเป็นนักบวช

เหตุการณ์ที่ 3 คือ การประกาศศาสนา

เหตุการณ์ที่ 4 คือ ความขัดแย้งกับคนนอกศาสนาและการสละชีพ

(ที่มา : อติวิชญ์ เชียงคิ้ว และภาพพงศ์ อุคตมศิลป์, 2565)

จากการศึกษาผู้วิจัยพบเรื่องเล่าศาสนบุคคลที่จัดอยู่ในแบบเรื่องที่ 1 มรณสักขีทั่วไป จำนวน 16 สำนวน ตัวอย่างเรื่องเล่าในแบบเรื่องนี้ เช่น เรื่องเล่าของนักบุญแอร์เมนเนยลด์ ดีพิมพีในนิตยสารอุดมศาสนาฉบับเดือนเมษายน พ.ศ. 2563 (อินทรธาน, 2563, น.33)

ตารางที่ 2 ตัวอย่างเรื่องเล่าในแบบเรื่องที่ 1 มรณสักขีทั่วไป

เรื่องเล่านักบุญแอร์เมนเนยลด์	แบบเรื่อง
แอร์เมนเนยลด์เป็นราชาโอรสของกษัตริย์เลโอวียิลด์แห่งสเปน (Leovigild King of Spain) กษัตริย์แคว้นคาบสมุทรไอบีเรีย	เหตุการณ์ที่ 1 ขาดกำเนิดของนักบุญ ก. ขาดกำเนิดของนักบุญ
ท่านแอร์เมนได้แต่งงานกับอินกอนด์ (Ingund) ซึ่งเป็นผู้มีความเชื่อในองค์พระผู้เป็นเจ้าและเป็นราชธิดาของกษัตริย์ซิกเบอร์ต แห่งออสเตรเชีย (อาณาจักรโบราณ) ต่อมาแอร์เมนก็ได้เป็นคาทอลิกตามภรรยาของท่าน	เหตุการณ์ที่ 2 การยอมรับนับถือคริสต์ศาสนาและการปฏิญาณตนเป็นนักบวช ค.1.1 เจ้าชายหรือกษัตริย์
พระราชบิดาของท่านทรงประสงค์ให้ราชาโอรสและลูกสะใภ้ต้องมานับถือลัทธิเฮเรติก ท่านแอร์เมนไม่ยอมรับ ² ที่สมณะของเฮเรติกนำมาส่งพระราชบิดาทรงกริ้วอย่างยิ่ง มีรับสั่งให้ทหารไปฆ่าราชาโอรสในคุก เพฆฆฆฆได้ตัดศีรษะของท่านด้วยขวาน ท่านแอร์เมนสิ้นใจเป็นมรณสักขีในค่ำวันเสาร์ศักดิ์สิทธิ์ (Easter Vigil) ปี ค.ศ. 585	เหตุการณ์ที่ 4 ความขัดแย้งกับคนนอกศาสนาและการสละชีพ ฉ.1 ถูกครอบครัวยังคับให้ละทิ้งความเชื่อหรือทำร้ายร่างกาย ข.1 ถูกจับกุมหรือจำคุก ข.4.6 ถูกตัดศีรษะ

(ที่มา : อติวิชญ์ เชียงคิ้ว และภาณุพงศ์ อุดมศิลป์, 2565)

2.2 แบบเรื่องที่ 2 พรหมจารี

แบบเรื่องพรหมจารี กล่าวถึง สตรีที่นับถือคริสต์ศาสนา ซึ่งมีความศรัทธาที่จะรักษาพรหมจรรย์ให้บริสุทธิ์ เพื่อถวายแด่พระเยซูเจ้าแต่ด้วย

² ลักษณะเป็นแผ่นแป้งวงกลมสีขาว เป็นสัญลักษณ์แทนกายของพระเยซูในพิธีรับศีลมหาสนิท หรือเรียกว่าแผ่นศีล

ความที่เป็นสตรีจึงถูกรอครอบครัว เจ้าเมือง หรือผู้มีอำนาจบังคับขู่เชิญให้แต่งงานด้วย เมื่อเธอปฏิเสธก็จะถูกจับกุมโดยอ้างข้อหาว่าเป็นคริสตชน ถูกลงโทษอย่างโหดเหี้ยม ถึงกระนั้นเธอก็ยังยืนยันที่จะรักษาพรหมจรรย์แม้ว่าจะต้องสละชีพของตนก็ตาม ดังนั้นแบบเรื่องพรหมจารีที่สมบูรณ์จะต้องปรากฏเหตุการณ์ที่ 4 ความขัดแย้งกับคนนอกศาสนาและการสละชีพ โดยเฉพาะพฤติกรรม ฉ. ความขัดแย้งกับครอบครัวนอกศาสนาและการแต่งงาน มีลำดับโครงสร้างเหตุการณ์สำคัญเริ่มจากกล่าวถึงพฤติกรรม ก. ซาติกำเนิดของนักบุญ ตามด้วยพฤติกรรม ค. การยอมรับนับถือคริสต์ศาสนาในฐานะฆราวาสและการปฏิญาณตนเป็นนักบวช และหลังจากนั้นกล่าวถึงพฤติกรรม ฉ. ความขัดแย้งกับครอบครัวนอกศาสนาและการแต่งงาน ช. การเปียดเบียนและการลงโทษ และ ซ. การให้อภัยแก่ผู้เปียดเบียน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 โครงสร้างของแบบเรื่องที่ 2 พรหมจารี

เหตุการณ์ที่ 1	เหตุการณ์ที่ 2	เหตุการณ์ที่ 3	เหตุการณ์ที่ 4
ก. ซาติกำเนิดของนักบุญ	ค. การยอมรับนับถือคริสต์ศาสนาในฐานะฆราวาสและการปฏิญาณตนเป็นนักบวช		ฉ. ความขัดแย้งกับครอบครัวนอกศาสนาและการแต่งงาน ช. การเปียดเบียนและการลงโทษ ซ. การให้อภัยแก่ผู้เปียดเบียน

หมายเหตุ : เหตุการณ์ที่ 1 คือ ซาติกำเนิดของนักบุญ

เหตุการณ์ที่ 2 คือ การยอมรับนับถือคริสต์ศาสนาและการปฏิญาณตนเป็นนักบวช

เหตุการณ์ที่ 3 คือ การประกาศศาสนา

เหตุการณ์ที่ 4 คือ ความขัดแย้งกับคนนอกศาสนาและการสละชีพ

(ที่มา : อติวิษณุ เชียงควีและภาณุพงศ์ อุดมศิลป์, 2565)

จากการศึกษาผู้วิจัยพบเรื่องเล่าศาสนบุคคลที่จัดอยู่ในแบบเรื่อง
ที่ 2 พรหมจารี จำนวน 9 ส่วน ตัวอย่างเรื่องเล่าในแบบเรื่องนี้ เช่น เรื่องเล่า
ของนักบุญลูเซีย ตีพิมพ์ในนิตยสารอุตมศานต์ฉบับเดือนธันวาคม พ.ศ. 2564
(อินทรธาน, 2564, น.33)

ตารางที่ 4 ตัวอย่างเรื่องเล่าในแบบเรื่องที่ 2 พรหมจารี

เรื่องเล่านักบุญอิกเนส	แบบเรื่อง
ลูเซีย พรหมจารีและมรณสักขี เกิดที่ซีราคูซา ประเทศอิตาลี	เหตุการณ์ที่ 1 ชาติกำเนิดของนักบุญ ก. ชาติกำเนิดของนักบุญ
ลูเซียเลือกที่จะถือโสดเพื่ออุทิศชีวิตทำงานของ พระเจ้า	เหตุการณ์ที่ 2 การยอมรับนับถือ คริสต์ศาสนาและการปฏิญาณตน เป็นนักบวช ค1.4 สตรีพรหมจารี
ชั้นแรกมารดาของลูเซียอยากให้เธอแต่งงาน มีช้านาน มีชายหนุ่มคนหนึ่งที่มาช่วยลูเซียและเขาสังเกต ว่าลูเซียหันหลังให้กับหนทางชีวิตคู่ฝ่ายโลกและมุ่ง อุทิศตัวเพื่อกิจการศาสนา ที่สุดชายหนุ่มคนนั้นก็รู้ ว่าลูเซียเป็นคริสตชน เขาจึงใส่ร้ายเธอและไปฟ้อง กล่าวโทษเธอต่อศาลสูง ลูเซียถูกตัดสินประหาร ชีวิต เพฆณฆาตเอาดาบแทงทะลุหน้าอกของเธอ แต่เธอมิได้ตายทันที จนกระทั่งเมื่อบาทหลวงโปรด ศีลให้แล้วลูเซียจึงสิ้นลมหายใจ	เหตุการณ์ที่ 4 ความขัดแย้งกับคน นอกศาสนาและการสละชีพ ฉ2 ถูกบังคับหรือข่มขู่ให้ แต่งงานกับคนนอกศาสนา จ1 ถูกกลั่นแกล้งหรือใส่ ร้ายจากคนต่างศาสนา ข4.4 ถูกแทงด้วยของแหลม หรือของมีคม

(ที่มา : อติวิชัย เชียงคิ้ว และภาณุพงศ์ อุตมศิลป์, 2565)

2.3 แบบเรื่องที่ 3 อัครสาวก

แบบเรื่องอัครสาวก เรื่องเล่าในกลุ่มนี้เป็นเรื่องที่ปรากฏใน
พระคัมภีร์พันธสัญญาใหม่ กล่าวถึง สาวกที่พระเยซูเจ้าทรงเรียกให้ติดตาม
พระองค์เป็นชุดแรก ประกอบด้วยบุคคลหลากหลายอาชีพทั้งชาวประมงและ
คนเก็บภาษี เมื่อพระเยซูเจ้าเสด็จกลับสู่สวรรค์แล้วบรรดาอัครสาวกเหล่านี้

ต่างก็แยกย้ายกันไปประกาศข่าวดีและคำสอนของพระเยซูเจ้าไปยังเมืองต่าง ๆ ลักษณะของแบบเรื่องนี้เน้นไปที่อัครสาวกผู้เป็นศิษย์ติดตามใกล้ชิดพระเยซูเจ้า ซึ่งไม่ปรากฏในแบบเรื่องมรณสักขีอื่น ๆ ดังนั้น แบบเรื่องที่สมบูรณ์ปรากฏ เหตุการณ์ที่ 2 การยอมรับนับถือคริสต์ศาสนาและการปฏิญาณตนเป็นนักบวช โดยเฉพาะพฤติกรรม ข. การได้พบพระเยซูเจ้า และปรากฏเหตุการณ์ที่ 3 การประกาศศาสนา มีลำดับโครงสร้างเหตุการณ์สำคัญเริ่มจากกล่าวถึงพฤติกรรม ก. ซาติกำเนิดของนักบุญ ตามด้วยพฤติกรรม ข. การได้พบพระเยซูเจ้า ค. การยอมรับนับถือคริสต์ศาสนาในฐานะฆราวาสและการปฏิญาณตนเป็นนักบวช ตามด้วยพฤติกรรม ง. การเดินทางประกาศศาสนายังต่างเมือง และเหตุการณ์สุดท้าย กล่าวถึงพฤติกรรม จ. ความขัดแย้งเกี่ยวกับความเชื่อและการเผยแผ่ศาสนา ข. การเบียดเบียนและการลงโทษ และ ซ. การให้อภัยแก่ผู้เบียดเบียน ดังตารางที่ 5 ตารางที่ 5 โครงสร้างของแบบเรื่องที่ 3 อัครสาวก

เหตุการณ์ที่ 1	เหตุการณ์ที่ 2	เหตุการณ์ที่ 3	เหตุการณ์ที่ 4
ก. ซาติกำเนิดของนักบุญ	ข. การได้พบพระเยซูเจ้า ค. การยอมรับนับถือคริสต์ศาสนาในฐานะฆราวาสและการปฏิญาณตนเป็นนักบวช	ง. การเดินทางประกาศศาสนายังต่างเมือง	จ. ความขัดแย้งเกี่ยวกับความเชื่อและการเผยแผ่ศาสนา ช. การเบียดเบียนและการลงโทษ ซ. การให้อภัยแก่ผู้เบียดเบียน

หมายเหตุ : เหตุการณ์ที่ 1 คือ ซาติกำเนิดของนักบุญ
 เหตุการณ์ที่ 2 คือ การยอมรับนับถือคริสต์ศาสนาและการปฏิญาณตนเป็นนักบวช
 เหตุการณ์ที่ 3 คือ การประกาศศาสนา
 เหตุการณ์ที่ 4 คือ ความขัดแย้งกับคนนอกศาสนาและการสละชีพ
 (ที่มา : อติวิญญ์ เชียงคิ้ว และภาณุพงศ์ อุดมศิลป์, 2565)

จากการศึกษาผู้วิจัยพบเรื่องเล่าศาสนบุคคลที่จัดอยู่ในแบบเรื่องที่ 3 อัครสาวก จำนวน 7 สำนวน ตัวอย่างเรื่องเล่าในแบบเรื่องนี้ เช่น เรื่องเล่าของนักบุญ

ยากอบ (องค์ใหญ่) ที่พิมพ์ในนิตยสารอุดมศานต์ฉบับเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2560 (อันตรายาน, 2560, น.50)

ตารางที่ 6 ตัวอย่างเรื่องเล่าในแบบเรื่องที่ 3 อัครสาวก

เรื่องเล่านักบุญยากอบ (องค์ใหญ่)	แบบเรื่อง
ท่านยากอบ (ยาโกเบ) ซึ่งเราเรียกว่า “องค์ใหญ่” เพราะพระเยซูเจ้าทรงเรียกท่านให้มาเป็นศิษย์ติดตามพระองค์ก่อนที่จะเรียก ยากอบ “องค์เล็ก” เขาเป็นบุตรของอัลเฟอัส ส่วนยากอบองค์ใหญ่ที่เป็นพี่ของนักบุญยอห์น อัครสาวก มีบิดาชื่อเศเบดีครอบครัวเขามีอาชีพเป็นชาวประมง	เหตุการณ์ที่ 1 ชาติกำเนิดของนักบุญ ก. ชาติกำเนิดของนักบุญ
วันหนึ่งขณะที่สองพี่น้องกำลังปะอวนอยู่กับบิดา พระเยซูเจ้าดำเนินผ่านมาและก็ทรงเรียก ซึ่งเขาทั้งสองก็ได้ติดตามพระองค์ไปโดยไม่ลังเล	เหตุการณ์ที่ 2 การยอมรับนับถือคริสต์ศาสนาและการปฏิญาณตนเป็นนักบวช ข. การได้พบพระเยซูเจ้า ค.2.1 อัครสาวก
ยากอบเดินทางไปประกาศข่าวดีที่ตามเมืองต่าง ๆ และเดินทางไปประกาศข่าวดีที่สเปน ภายหลังจากกลับมาที่กรุงเยรูซาเล็ม	เหตุการณ์ที่ 3 การประกาศศาสนา ง.3 ประกาศศาสนาในสเปน
ท่านได้ทำให้คนเป็นอันมากกลับใจ แต่ท่านก็ถูกใส่ร้ายและถูกจับในข้อหายุยงพลเมืองให้กระด้างกระเดื่องต่อการปกครองกษัตริย์ ท่านถูกนำตัวไปอยู่ต่อหน้ากษัตริย์เฮโรดอากริปปา การพิพากษาเป็นไปโดยเร็ว ไม่มีการอุทธรณ์ใด ๆ ทั้งสิ้น เฮโรดต้องการทำให้เป็นที่พอใจแก่พวกยิวจึงตัดสินลงโทษให้ประหารชีวิต ท่านยากอบด้วยการตัดศีรษะ ณ แดนประหาร ท่านได้ให้อภัยต่อยอฮานัส ฟาริสีหัวรุนแรงที่ใส่ร้ายท่าน ที่สุดท้ายท่านยากอบมอบตนเป็นมรณสักขีถูกตัดศีรษะด้วยดาบ	เหตุการณ์ที่ 4 ความขัดแย้งกับคนนอกศาสนาและการสละชีพ จ.1 ถูกกลั่นแกล้งหรือใส่ร้ายจากคนต่างศาสนา ข.1 ถูกจับกุมหรือจำคุก ข.4.6 ถูกตัดศีรษะ ข. การให้อภัยแก่ผู้เบียดเบียน

(ที่มา : อติวิษญ์ เชียงคิ้ว และภาณุพงศ์ อุดมศิลป์, 2565)

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง “แบบเรื่องมรดกสักขี: การสละชีพเพื่อศาสนาในเรื่องเล่าศาสนบุคคลในคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกในนิตยสารอุดมศานต์” ผลการศึกษาพบว่าแบบเรื่องมรดกสักขีสามารถแบ่งเป็นแบบเรื่องย่อยได้ 3 แบบ เรื่อง ได้แก่ แบบเรื่องที่ 1 มรดกสักขีทั่วไป เป็นแบบเรื่องที่พบมากที่สุดจำนวน 17 สำนวน กล่าวถึง นักบวชหรือคริสตชนที่ยอมสละชีพจากการเบียดเบียนศาสนา ซึ่งบุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลที่มีได้มีชีวิตอยู่ร่วมสมัยกับพระเยซูเจ้า แต่มีความมั่นคงและยึดมั่นจนสามารถสละชีพเพื่อศาสนาได้ และแบบเรื่องที่ 2 พรหมจารี พบ 9 สำนวน กล่าวถึง หญิงสาวพรหมจารีที่ถูกหลงโทษจากการปฏิเสธความรักจากคนนอกศาสนา หญิงสาวเหล่านี้ยินยอมสละชีพเพื่อรักษาความบริสุทธิ์และยึดมั่นในความศรัทธาต่อพระเยซูเจ้า แบบเรื่องที่ 3 อัครสาวก พบ 7 สำนวน กล่าวถึง อัครสาวกที่เกิดร่วมสมัยและได้รับใช้พระเยซูเจ้าในฐานะศิษย์ใกล้ชิด และยังเป็นผู้ประกาศศาสนาคริสต์กลุ่มแรกท่ามกลางความไม่ยอมรับจากจักรวรรดิโรมัน ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 สรุปลำดับเหตุการณ์ในแบบเรื่องมรดกสักขี

แบบเรื่อง	เหตุการณ์ที่ 1	เหตุการณ์ที่ 2	เหตุการณ์ที่ 3	เหตุการณ์ที่ 4
แบบเรื่องที่ 1 มรดกสักขีทั่วไป	ก	ค		จ หรือ ฉ ข
แบบเรื่องที่ 2 พรหมจารี	ก	ค		ฉ ข (ข)
แบบเรื่องที่ 3 อัครสาวก	ก	ข ค	ง	จ ข (ข)

หมายเหตุ : เหตุการณ์ที่ 1 คือ ขาดิกำเนิดของนักบุญ

เหตุการณ์ที่ 2 คือ การยอมรับนับถือคริสต์ศาสนาและการปฏิญาณตนเป็นนักบวช

เหตุการณ์ที่ 3 คือ การประกาศศาสนา

เหตุการณ์ที่ 4 คือ ความขัดแย้งกับคนนอกศาสนาและการสละชีพ

(ที่มา : อติวิญญ์ เชียงคิ้ว และภาณุพงศ์ อุดมศิลป์, 2565)

จากตารางที่ 7 จะเห็นว่าพฤติกรรมที่ปรากฏอยู่ในทุกแบบเรื่อง ประกอบด้วย ก. ชาติกำเนิดของนักบุญ และ ข. การเบียดเบียนและการลงโทษ หากไม่รวมเหตุการณ์ ก. การกล่าวถึงชาติกำเนิดของนักบุญจะเห็นว่าลักษณะร่วมของแบบเรื่องมรณสักขี คือ การสละชีพจากความศรัทธาในศาสนาคริสต์และด้วยความศรัทธานั้น ทำให้ท่านนักบุญยอมถูกทรมานและลงโทษอย่างหนักเพื่อยืนยันความเชื่อและปกป้องศาสนาคริสต์ พร้อมทั้งยังให้อภัยแก่บุคคลผู้เบียดเบียนศาสนาที่ท่านจะยอมสละชีพเป็นมรณสักขีด้วย

ในส่วนของลักษณะเด่นจะเห็นว่าแบบเรื่องที่ 1 ในเหตุการณ์ที่ 4 อาจจะปรากฏพฤติกรรม จ. ความขัดแย้งเกี่ยวกับความเชื่อและการเผยแพร่ศาสนา หรือพฤติกรรม ฉ. ความขัดแย้งกับครอบครัวนอกศาสนาและการแต่งงาน เนื่องจากนักบุญในแบบเรื่องที่ 1 มีทั้งสถานะนักบวชและฆราวาส รวมทั้งไม่ปรากฏพฤติกรรม ข. การได้พบพระเยซูเจ้า และพฤติกรรม ง. การเดินทางประกาศศาสนาต่างเมือง ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของแบบเรื่องที่ 3 ส่วนแบบเรื่องที่ 2 จะปรากฏพฤติกรรมอันเป็นลักษณะเด่น ได้แก่ พฤติกรรม ฉ. ความขัดแย้งกับครอบครัวนอกศาสนาและการแต่งงาน ซึ่งปรากฏอย่างสม่ำเสมอมากกว่าแบบเรื่องที่ 1 และไม่ปรากฏในแบบเรื่องที่ 2 ลักษณะเด่นเหล่านี้ทำให้ผู้วิจัยสามารถจำแนกแบบเรื่องมรณสักขีออกได้เป็น 3 แบบเรื่อง ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบพฤติกรรมในแบบเรื่องมรณสักขีกับดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน (Motif index) จะพบว่ามีความใกล้เคียงกันในส่วนพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการลงโทษ เช่น พฤติกรรม ข. การเบียดเบียนและการลงโทษ ตรงกับอนุภาค V463 การพลีชีพทางศาสนา (Religious martyrdom) และ V464 การทรมานตนเองเพื่อรักษาความศักดิ์สิทธิ์ (Self-torture to secure holiness) ในส่วนรูปแบบการทรมานและการลงโทษนั้นมีลักษณะตรงกัน ตัวอย่างเช่น พฤติกรรม ข5.2 โยนเข้ากองไฟหรือจุดไฟเผาทั้งเป็น ตรงกับอนุภาค Q414 การลงโทษด้วยการเผาทั้งเป็น (Burning alive) พฤติกรรม ข5.3 รมด้วยไอน้ำเดือด และ ข5.4 โยนใส่กระทะน้ำมันเดือด ตรงกับ

อนุภาค Q414.1. การลงโทษด้วยการต้มในน้ำมัน ตะกั่ว หรือน้ำมันดิบที่กำลังเดือด (Boiling in oil, lead, or tar) พุทธกรรม ช 4.6 ถูกตัดศีรษะ ตรงกับอนุภาค Q421. การลงโทษด้วยการตัดศีรษะ (Beheading) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากมรณสักขีส่วนใหญ่เป็นบุคคลตั้งแต่ยุคกลางของยุโรปขึ้นไป ซึ่งใช้วิธีการเหล่านี้ในการลงโทษเป็นปกติ ประกอบกับเรื่องเล่านักบุญเป็นประวัติชีวิตของบุคคล ซึ่งอยู่นอกเหนือขอบเขตการจัดทำดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน (สายป่าน ปุริวรรณชนะ, 2555, น.105) จึงปรากฏอนุภาคที่ตรงกันเฉพาะอนุภาคการลงโทษส่วนอนุภาคอื่น ๆ มีเพียงลักษณะที่ป้องกันด้วยความบังเอิญเท่านั้น

แบบเรื่องทั้ง 3 แบบเรื่องมีพุทธกรรมอันเป็นลักษณะร่วมอยู่ 2 เหตุการณ์ ได้แก่ พุทธกรรม ช. การเบียดเบียนและการลงโทษ และพุทธกรรม ช. การให้อภัยแก่ผู้เบียดเบียน ในเหตุการณ์ที่ 4 จะเห็นว่าแบบเรื่องทั้งหมดนี้แสดงพุทธกรรมการแสดงออกถึงความศรัทธาและความเชื่อในคริสต์ศาสนาอย่างแน่วแน่ นอกจากนี้ลำดับเหตุการณ์ในแต่ละแบบเรื่องยังชี้ให้เห็นแนวคิดสำคัญในศาสนาคริสต์ 2 ประการ ประการแรกชี้ให้เห็นแนวคิดเรื่องความสุขแท้จริงของชีวิตคริสตชน ซึ่งเป็นคำสอนขององค์พระเยซูเจ้าในบทเทศนาบนภูเขา เรียกว่า “บุญลาภ” หรือ “ความสุขแท้” ประกอบด้วย ที่มาของความความสุขที่แท้จริง 8 ประการ หนึ่งในนั้นกล่าวถึงความสุขจากการถูกเบียดเบียนว่า “ผู้ถูกเบียดเบียนข่มเหงเพราะความชอบธรรม ย่อมเป็นสุขเพราะอาณาจักรสวรรค์เป็นของเขา” (มธ 5: 10) อย่างไรก็ตามความสุขนี้มิได้เกิดจากการถูกทรมานหรือถูกประหารชีวิต แต่ความสุขเกิดจากความตระหนักว่าตนได้ “เป็นคนดี” และดำเนินชีวิตเลียนแบบพระเยซูเจ้าอย่างสมบูรณ์ สอดคล้องกับการศึกษาของ ลีอชัย ธาตุวิสัย สมเกียรติ ตรินิกร และสักรินทร์ ศิริบรรเทิง (2555, น.31-47) เรื่อง บทเทศน์บนภูเขา : จริยธรรมสำหรับทุกคน ในเรื่องความสุขแท้ของพระวรสารตามคำบอกเล่าของนักบุญมัทธิว 5:1-12 ซึ่งกล่าวว่า ความสุขจากการเบียดเบียนเกิดจากการที่บุคคลนั้นตระหนักว่าเขาได้รับการเบียดเบียนเพราะเขาได้ดำเนินเป็นคนดีตามแบบอย่างที่ว่าพระเยซูเจ้าได้ทรงมอบแนวทางให้ นอกจากนี้การสละชีวิตเป็นมรณสักขีจะเป็นเครื่องยืนยันว่าบุคคลผู้นั้นจะได้รับชีวิตนิรันดร์ร่วมกับ

องค์พระเจ้าอย่างแน่นอน ดังที่พระองค์ทรงตรัสว่า “ท่านทั้งหลายย่อมเป็นสุขเมื่อถูกดูหมิ่น ช่มเหิง และใส่ร้ายต่าง ๆ นานาเพราะเรา จึงชื่นชมยินดีเกิดเพราะบาปแห่งจรรยาวัลของท่านในสวรรค์นั้นยิ่งใหญ่นัก เขาได้เบียดเบียนบรรดาประกาศกที่อยู่ก่อนท่านดังนี้ด้วยเช่นเดียวกัน” (มธ 5: 10) (คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตศาสนธรรม แผนกพระคัมภีร์, 2014, น.1924)

ประการที่ 2 คือชี้ให้เห็นความเชื่อในเรื่องบำเหน็จความชอบในพระอาณาจักรสวรรค์ ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของคริสตชน โดยคริสตชนเชื่อว่าบรรดาผู้มีชีวิตบริสุทธิ์เมื่อสิ้นชีวิตแล้วจะได้สถิตอยู่เฉพาะพระพักตร์ของพระเจ้าในสวรรค์ ดังข้อความในพระคัมภีร์วิวรณ์ว่า “ประชาชนมากมายเหลือคณานับจากทุกชาติ ทุกเผ่า ทุกประเทศ และทุกภาษา³ กำลังยืนอยู่เฉพาะพระบัลลังก์และเฉพาะพระพักตร์ลูกแกะ⁴ ทุกคนสวมเสื้อขาว ถือใบปาล์ม ร้องสรรเสริญเสียงดังว่า “ความรอดพ้นเป็นของพระเจ้าของเราผู้ประทับอยู่บนพระบัลลังก์และเป็นของลูกแกะ” (วิว 7:9) (คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตศาสนธรรม แผนกพระคัมภีร์, 2014, น. 2442) ชาวคาทอลิกเชื่อว่าผู้ที่จะเข้าสู่อาณาจักรสวรรค์ได้นั้นจะต้องเป็นผู้บริสุทธิ์ทั้งจิตใจและร่างกายอย่างสมบูรณ์และชอบธรรม ความชอบธรรมเหล่านั้นคือการปฏิบัติตนตามพระบัญญัติขององค์พระเยซูเจ้า และเมื่อวันพิพากษามาถึงบุคคลผู้นั้นจะได้รับการพิพากษาเพื่อมีชีวิตนิรันดร์ (วุฒิเลิศ แห่ล้อม, 2555, น.95) ดังที่พระเยซูตรัสว่า “ผู้ที่ได้ทำความดีจะกลับคืนชีวิตมารับชีวิตนิรันดร์ ส่วนผู้ที่ทำความชั่วก็จะกลับคืนชีวิตมารับโทษทัณฑ์” (ยน 5: 29) (คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตศาสนธรรม แผนกพระคัมภีร์, 2014, น.2090)

แม้ว่าผู้เรียบเรียงงานวรรณกรรมประเภทชีวประวัตินักบุญศักดิ์สิทธิ์ในสมัยหลังมีอาจตัดแปลงเนื้อหาให้แตกต่างออกไปไม่ตรงกับความเป็นจริง แต่การศึกษางานเขียนเหล่านี้ก็ยังคงมีคุณค่าอย่างยิ่งในแง่ของการสะท้อนบางมุม

³ คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตศาสนธรรม แผนกพระคัมภีร์ (2014, น. 2442) อธิบายว่าบุคคลเหล่านี้คือ บรรดามรณสักขีที่ได้รับการยกย่องเป็นนักบุญและบัดนี้ได้สถิตอยู่ในสวรรค์

⁴ หมายถึง พระเยซูเจ้า

ของประวัติศาสตร์ซึ่งนักวิชาการในยุคหลังอาจทราบเรื่องราวที่ขาดหายไปจากประวัติศาสตร์จากการศึกษาเรื่องเล่าเกี่ยวกับชีวิต ภารกิจ และความตายของนักบุญ นอกจากนี้ยังอาจทำให้เข้าใจสภาพสังคม ความคิด หรือค่านิยมของชาวคาทอลิก (Doble, 1943, p.325-236) แบบเรื่องมรณสักขีจึงแสดงให้เห็น “ความหวัง” อันเป็นอุดมคติของคริสตชนทุกคน ในการปฏิบัติตน “เป็นคนดีอย่างสมบูรณ์ ดังที่พระบิดาเจ้าสวรรค์ของท่านทรงความดีอย่างสมบูรณ์” (มธ 5: 48) (คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตศาสนธรรม แผนกพระคัมภีร์, 2014, น. 1926) ด้วยการสละชีพยอมรับความทุกข์ทรมานทางโลกชอบธรรมในท้ายที่สุดจะได้รับชีวิตนิรันดร์ในอาณาจักรสวรรค์เป็นบำเหน็จรางวัลเมื่อวันพิพากษามาถึง

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของปริญญานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย เรื่อง “แบบเรื่องของเรื่องเล่าศาสนบุคคลในคริสต์ศาสนา นิกายโรมันคาทอลิกในนิตยสารอุดมศานต์” คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ภายใต้ทุน “70 ปี 70 ทุน มศว คีนสู่สังคม” รุ่นที่ 1 ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย มา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญแก้ว งามโสภณ. (2561). *เรื่องเล่าในรายการวิทยุเดอะซ็อก : ในฐานะนิทานผีในวัฒนธรรมประชานิยม*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].
- คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตศาสนธรรม แผนกพระคัมภีร์. (2014). *พระคัมภีร์คาทอลิก ฉบับสมบูรณ์*. ผู้แต่ง.
- ปฐม หงษ์สุวรรณ. (2542). *การวิเคราะห์ตำนานสุริยคราสและจันทรคราสของชนชาติไทย*. [วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- ราชบัณฑิตยสภา. (2561). *พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม ฉบับราชบัณฑิตยสภา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ผู้แต่ง.
- ลือชัย ธาตุวิสัย สมเกียรติ ตรีนิกธ และสักรินทร์ ศิริบรรเทิง. (2555). บทเทศน์บนภูเขา : จริยธรรมสำหรับทุกคนในเรื่องความสุขแท้ ของพระวรสารตามคำบอกเล่าของนักบุญมัทธิว 5:1-12. *ว.วิชาการวิทยาลัยแสงธรรม*, 4(2), 31-47.
- วัชรภรณ์ ดิษฐปาน. (2545). *แบบเรื่องนิทานสังข์ทอง : ความแพร่หลายและการแตกเรื่อง*. [วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- วุฒิเลิศ แห่งล้อม. (2555). *หลักธรรมคำสอนคาทอลิก* (พิมพ์ครั้งที่ 3). อาสนวิหารพระหฤทัย เชียงใหม่.
- สายปาน ปุริวรรณชนะ. (2555). *อิทธิปาฏิหาริย์กับการสร้างเรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์: ขนบนิยมและพลวัตในประวัติพระเกจิอาจารย์ในสังคมไทยภาคกลาง*. [วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- อติวิชญ์ เชียงคิ้ว และภาณุพงศ์ อุคตศิลป์. (2559). *โครงสร้างของแบบเรื่อง 1 มรดกสี่ทั่วไป* [ตาราง]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- _____. (2559). ตัวอย่างเรื่องเล่าในแบบเรื่องที่ 1 มรณสักขีทั่วไป [ตาราง]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2559). โครงสร้างของแบบเรื่องที่ 2 พรหมจารี [ตาราง]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2559). ตัวอย่างเรื่องเล่าในแบบเรื่องที่ 2 พรหมจารี [ตาราง]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2559). โครงสร้างของแบบเรื่องที่ 3 อัครสาวก [ตาราง]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2559). ตัวอย่างเรื่องเล่าในแบบเรื่องที่ 3 อัครสาวก [ตาราง]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2559). สรุปลำดับเหตุการณ์ในแบบเรื่องมรณสักขี [ตาราง]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อันตรธาน. (2564, ธันวาคม). นักบุญลูเซีย พรหมจารีและมรณสักขี องค์อุปถัมภ์ผู้ป่วยด้วยโรคตา. *อุดมศาสตร์*, 104(12), 33.
- _____. (2563, เมษายน). นักบุญแฮร์เมนเนยลด์. *อุดมศาสตร์*, 103(4), 33.
- _____. (2560, กรกฎาคม). นักบุญยากอบ (องค์ใหญ่) อัครสาวก. *อุดมศาสตร์*, 100(7), 50.
- Aarne, A., & Thompson, S. (1973). *The Types of the Folktale : A Classification and Bibliography*. In Honko L. (Ed.). (1973). *FF Communications* Edited for the Folklore Fellows. Trent University.
- Delehaye, H. (1910). Hagiography. *The Catholic Encyclopedia*. Retrieved November 10, 2020 <http://www.newadvent.org/cathen/07106b.htm>
- Doble, G. H. (1943, Sep.). Hagiography and Folklore. *Folklore*, 54(3), 321-333.
- The Editors of Encyclopaedia Britannica. (2019). *Canonization*. Retrieved November 10, 2020 <https://www.britannica.com/topic/canonization>